

در روز دوشنبه ۷ آبان ماه نیز سه نشست تخصصی با محوریت تجلیل و بزرگداشت حکیم عمر خیام، به شرح زیر برگزار گردید:

۱. سخنرانی دکتر حسن دلبری (دانشیار زبان و ادبیات فارسی) با عنوان: خیام جشنواره تناقض؛

۲. سخنرانی دکتر مهیار علوی مقدم (دانشیار زبان و ادبیات فارسی) با عنوان: بازتاب جایگاه ریاضی دانی، ستاره‌شناسی و شاعری عمر خیام در ساختار معماری آرامگاه حکیم؛

۳. سخنرانی دکتر علی برزنونی (دانشیار هندسه و سیستم‌های دینامیکی) با عنوان: شخصیت چند وجهی، معادلات چند مجهولی، یکی از موضوعات مورد توجه در این روز، حضور و سخنرانی آقای دکتر رضا مقدسی، رییس خانه تاب‌آوری ایران بود که به تلفیق دو موضوع ریاضیات و تاب‌آوری پرداختند که بسیار مورد توجه مخاطبین و حاضرین در جلسه قرار گرفت.

پوستر آگهی دهه ریاضیات

* دانشگاه حکیم سبزواری

علم در خزان

محمد جلوداری ممقانی*

دکتر سلیمانی دامنه و دکتر زاهدی وزیر اسبق عتف. بر گشتم، قدری که نشستم خانم دکتر گویا را دیدم که در صندلی کنار من جا گرفتند. به این ترتیب همراه با خانم دکتر اقلیدس در سالن شهید مطهری شدیم ۱۰ نفر ریاضی‌خوان. گفته شد برخی از مدعوین شهرستانی به علت موانع پرواز نتوانسته‌اند در نشست حضور یابند. این تعداد اندک ۱۰ نفر ریاضی‌خوان در میان کثیری از علومی‌ها تنها عددی نیست که شگفت آور به نظرم رسید. یک عدد ۱۰۰ و یک عدد یک میلیارد، ارقام نجومی مقاله‌های علومی منتشر شده در چین، تخصیص پنج در صد جی‌دی‌پی یکی از کشورها به تحقیقات، و تعداد تقدیر نامه‌های اعطایی به فعالان یک رشته علمی در انتهای نشست نیز جلب توجه می‌کردند. نشست حدود ۸:۲۵ با تلاوت قرآن و پخش سرود آغاز و در چند بخش ادامه یافت. نخست آقای دکتر علی محمد سلطانی، رئیس بنیاد ملی علم ایران خوش آمد گفت و بنیاد را به اختصار معرفی کرد و برای اطلاعات بیشتر به سایت بنیاد ارجاع داد. گفته شد که این بنیاد در گذشته با نام صندوق حمایت از پژوهشگران کشور فعالیت می‌کرد. این جا بود که فهمیدم با بنیاد مدت‌هاست که همسایه‌ایم. به مناسبت روز تولد ابوریحان بیرونی، ۱۳ شهریور، که از دو سال پیش «روز ملی

از وقتی که کمیته تاریخ شفاهی در انجمن ریاضی ایران فعالیت خود را آغاز کرده، من نیز نوشتن گزارشی از رویدادهای علمی در ایران را یکی از فعالیت‌های خود قرار داده‌ام. روز پنجشنبه ۱۲ مهر نشست جایگاه علوم پایه در بنیاد ملی علم ایران در دانشگاه تربیت مدرس یکی از این رویدادها بود. با اطلاع رسانی انجمن ترویج علم در این نشست شرکت کردم. دوستانی از انجمن‌های علمی، همکارانی از ستاد ملی سال جهانی علوم پایه، برخی اعضای ستادی وزارت عتف و ... نیز آمده بودند. وارد که شدم چند قدم جلوتر دکتر ایرانمنش را دیدم، تنها. جلوتر که رفتم دکتر تومانیان مدیر گروه ریاضی فرهنگستان علوم، دکتر رجالی، دکتر محمدزاده، دکتر کرمزاده، و دکتر نصیری رئیس شورای خانه‌های ریاضیات را دیدم که در یک ردیف نشسته بودند، من را هم در کنار خود جا دادند. بلند شدم و از بخش پائین سالن نگاهی انداختم به کل سالن دو نفر ریاضیدان دیگر را هم دیدم.

علوم پایه» در اثر مجاهدت‌های ستاد ملی سال جهانی علوم پایه، وارد تقویم رسمی ایران شده است، آقای دکتر یونس کرامتی عضو هیئت علمی پژوهشگاه تاریخ علم دانشگاه تهران از ابوریحان بیرونی گفت: «ابوریحان بیرونی و مقولهٔ دقت» عنوان سخنرانی ایشان بود. بیان روش ابوریحان در محاسبهٔ شعاع کرهٔ زمین و معرفی واحدهای متریک مورد استفادهٔ او بسیار آموزنده و گیرا بود. برخی از واژگان مورد استفادهٔ ایشان در نجوم این‌هاست: میل عربی برابر با ۱۹۹۵ متر، ذراع برابر با ۰/۴۹۸۷۵ متر یا نیم متر، لاصق برابر با چسبیده، ارتفاع، و انحطاط. در پایان سخنرانی، آقای دکتر کرامتی، پژوهشگاه تاریخ علم دانشگاه تهران را نیز به اختصار معرفی کردند. گفتند این پژوهشگاه تا کنون بیشتر از ۱۰۰ نفر دانش‌آموختهٔ تاریخ علم در دورهٔ دکتری تربیت کرده که بیشتر آنان در خارج از کشور فعالند، پژوهشگاه در تاریخ علم دوره‌هایی فراتر از تاریخ علم دورهٔ اسلامی دارد، و حتی دوره‌های پسادکتری هم دارد. این‌ها را آوردم تا به آن عدد ۱۰۰ اشاره کنم. اکنون پژوهشگاه تاریخ علم را با دانشکده‌های علوم دانشگاه‌ها مقایسه کنید که سال‌ها قبل از آن به پذیرش و تربیت دانشجوی دکتری پرداخته‌اند و تعداد دانش‌آموخته‌های دوره‌های دکتری علوم را برآورد بفرمایید. پس از این سخنرانی اسلاید روی پرده تغییر یافت و نقشی از پائیز بر پردهٔ سالن ظاهر شد بسیار حیرت‌انگیز که واژهٔ علم به شکل زیبایی به خط شکسته نستعلیق در وسط آن خود نمایی می‌کرد. مجری خوش ذوق مراسم (شاید با دیدن آن) بخشی از شعر پرمعنای «باغ من» سرودهٔ مهدی اخوان ثالث در ۱۳۳۵ را خواند. بسیار به‌جا و به‌مناسبت.

باغ من

آسمانش را گرفته تنگ در آغوش

ابر؛ با آن پوستین سرد نمناکش.

باغ بی‌برگی،

روز و شب تنه‌است،

با سکوت پاک غمناکش.

ساز او باران، سرودش باد.

جامه‌اش شولایِ عربانی‌ست.

ور جز اینش جامه‌ای باید،

باخته بس شعله‌ی زر تارِ پودش باد.

گو بروید، یا نروید، هرچه در هر جا که خواهد، یا نمی‌خواهد.

باغبان و رهگذاری نیست.

باغ نومیدان،

چشم در راه بهاری نیست.

گر ز چشمش پرتو گرمی نمی‌تابد،

ور به رویش برگ لبخندی نمی‌روید؛

باغ بی‌برگی که می‌گوید که زیبا نیست؟

داستان از میوه‌های سر به گردون‌سای اینک خفته در تابوتِ پست

خاک می‌گوید.

باغ بی‌برگی

خنده‌اش خونی‌ست اشک آمیز.

جاودان بر اسبِ یال افشان زردش می‌چمد در آن

پادشاه فصل‌ها، پاییز.

به دعوت او و طبق برنامه، میز درازی (گفته شد میزگردی) تشکیل شد متشکل از آقایان دکتر سلطانی، دکتر موسوی موحد رییس مرکز تحقیقات بیوشیمی و بیوفیزیک دانشگاه تهران، دکتر پیمان صالحی معاون پژوهشی وزارت عتف، و دکتر سمنانیان استاد دانشگاه تربیت مدرس و مشاور وزیر عتف. برای هر یک از سه استاد اخیر یک برنامهٔ سخنرانی ۱۵ دقیقه‌ای منظور شده بود. آقای دکتر موسوی موحد به‌عنوان نخستین سخنران، بدون استفاده از اسلاید، ضمن سخنان دلنشین خود گفتند که علوم پایه یک «ضمیر» است، اشاره‌ای است برای دستیابی به گوهرهای درخشان در تاریکی، در اعماق علوم پایه به کاربردی بودنش مهم نیست، اصل جریان علوم پایه به نیروی انسانی تواناست. در مقایسه با ضریب هوشی یا همان IQ اشاره کردند به EQ که مخفف emotional Quotient است. گفت (اشاره به مضمون) دیگر برنامه‌های درسی مدارس به صورت فعلی کارآیی ندارند و بهترین تدریس‌ها از طریق قصه است و بازی. دانشمندان در کل جهان علوم پایه‌ای هستند. برخی واژه‌های مورد استناد ایشان عبارتند از: خانهٔ دانشمندان، safe، memes tunnel، IQ، EQ و دیپلماسی علمی.

عنوان سخنرانی آقای دکتر پیمان صالحی، شیمی‌دان، «تحقیقات در حوزهٔ علوم پایه: زیربنای مرجعیت علمی و توسعهٔ اقتصادی» بود. شاید بتوان گفت که لب کلام ایشان تبدیل ایده به فن‌آوری بود که مراحل یا سطوح آمادگی فناوری^۱ یک ایده را در یک اسلاید نشان دادند و مثال‌هایی از کشورهای مختلف در مورد آن بیان کردند. ایشان سهم علوم پایه را در مقالات علمی منتشر شده در سال ۲۰۰۰ یعنی ۲۴ سال قبل ۴۱.۶ درصد کل مقالات آن سال اعلام کردند، یعنی

¹Technology readiness levels

دیگر آشنا شدم. از فیزیکی‌ها دو نفر را دیدم دکتر رضوی نژاد از دانشگاه جامع امام حسین (ع) و دکتر کاسه‌ساز از سازمان انرژی اتمی که دو سال پیش در ستاد ملی سال جهانی علوم پایه زحمات زیادی متحمل شدند و کانالی که ایشان برای این ستاد راه انداخته‌اند هنوز فعال است.

بخش آخر نشست، پس از این استراحت کوتاه مختص بیان نظرات و پیشنهادات حاضرین بود. این بار اعضای میز دراز تغییر یافته بودند که نام دو نفر از آنان به خاطرمانده است: دکتر نادری از دانشگاه امیر کبیر و دکتر سلطانی از بنیاد ملی علم ایران. آقای دکتر نادری به عنوان مدیر جلسه، ثبت نوبت و رساندن میکروفون را سپرده بود به دو نفر و کسانی که میل داشتند صحبت کنند، باید ثبت نام می‌کردند. به نظرم بیست نفری ثبت نام کردند و تقریباً تمام حرف‌های دل دانشگاهیان علمی و فنی دانشگاه از هم‌قطاران خود در مالی دانشگاه، پرداخت حقوق خوب در کشورهای جنوب خلیج فارس، نبود امکانات فنی برای تجهیز آزمایشگاه و انجام آزمایش‌های علمی، عقب ماندگی آموزش در تمام سطوح آموزشی، و ... در پایان اساتید و دانشجویان برگزیده به دریافت لوح تقدیر نایل شدند، به نظرم هفت نفر، جز یکی، همه از شیمی. هر چند همه علمی‌اند ولی معیارهای ارزیابی رشته‌های مختلف علمی در ممالک راقیه تفاوت دارند قربانت گردم. نشست حدود ساعت ۱۲:۳۰ به کار خود خاتمه داد.

* دانشگاه علامه طباطبایی

که علوم پایه در آن سال سرآمد رشته‌های دانشگاهی بوده است. از اکنون سخنی به میان نیامد، هر چند به گمان من علوم جماعت علم را تنها مأمن خود می‌داند و نمی‌تواند از آن دست بردارد. یکی از ارقامی که در یکی از اسلایدها دیده شد، بسیار جلب توجه کرد: تخصیص بودجه سهم دولت به وزارت علوم: در سال ۱۳۹۰ دو میلیارد دلار، و در سال ۱۴۰۳ یک میلیارد دلار. نشانی از سقوط تحقیقات به حقیض زمهریر. برخی از واژگان مورد استناد در این سخنان: توسعه متوازن، پارک‌های فناوری، برخی برندگان نوبل در فیزیک و پزشکی.

آخرین سخنران این بخش از نشست، آقای دکتر سمنانیان، شیمی‌دان، بودند. عنوان سخنرانی: «بررسی و ارزیابی سند راهبردی توسعه علوم پایه شورای برنامه‌ریزی علوم پایه». ایشان در نخستین اسلاید خود عکسی از مشاور علمی رئیس جمهور آمریکا را که یک خانم هندی است نشان داد و گفت: (نقل به مضمون) آن‌ها سعی می‌کنند به تصمیم‌سازان بفهمانند که علوم پایه مهم است. ارقامی هم در مورد بودجه اختصاصی به تحقیقات مطرح شد. گفته شد که رژیم صهیونیستی سالانه ۵ درصدی کشور را به تحقیقات تخصیص می‌دهد. بیشترین سهم تحقیقات در دنیا. یاد پیجرها افتادم. برخی از واژگان و ترکیبات مورد استفاده ایشان: اروپا در آئینه اعداد، مجله نیچر، بیکاری فارغ‌التحصیلان دانشگاهی علوم پایه، پیشنهادهای سیاستی و اجرائی به بنیاد ملی علم ایران. با پایان سخنان دکتر سمنانیان وقت خوب استراحت فرارسید چرا که در این فرصت برخی دوستان رشته‌های علمی دیگر را نیز دیدم و با برخی

گزارش برگزاری هشتمین همایش ریاضیات و علوم انسانی (ریاضیات مالی)

محمد جلوداری ممقانی *

هشتمین همایش ریاضیات و علوم انسانی (ریاضیات مالی) پس از قریب هشت ماه تلاش و کوشش اعضای کمیته‌های علمی و اجرایی همایش با حمایت‌های مالی، فنی، و اداری دانشگاه علامه طباطبائی، به کمک کارکنان دانشکده‌های اقتصاد و ریاضی این دانشگاه روزهای چهارشنبه ۲۳ و پنجشنبه ۲۴ آبان با شرکت علاقمندان رشته‌های مختلف ریاضیات مالی و اقتصاد از سراسر کشور به صورت حضوری

در دانشکدهٔ پر افتخار اقتصاد دانشگاه مذکور برگزار شد.

این رویداد علمی پس از قرائت قرآن و پخش سرود با خواندن شعر زیر از رودکی

تا جهان بود از سر مردم فراز

کس نبود از راز دانش بی‌نیاز

مردمان بخرد اندر هر زمان

راز دانش را به هرگونه زبان

گرد کردند و گرامی داشتند